

Юрій Панасович Зогуля (до 80-річчя з дня народження)

У грудні 2007 року відзначив своє 80-річчя і 57 років наукової та лікувальної роботи всесвітньо відомий вчений-нейрохірург, громадський діяч, директор Державної установи «Інститут нейрохірургії ім. акад. А.П.Ромоданова АМН України», Заслужений діяч науки і техніки України, член-кореспондент НАН і академік АМН України, двічі лауреат Державної премії професор Юрій Панасович Зогуля.

Народився Ю.П. Зогуля 23 грудня 1927 р. у м.Вінниця. Його батьки — тато Панас Софронович Зогуля, інженер автодорожників, мама Зінаїда Олексіївна Павличенко, фармацевт. У 1945 р. Ю.П.Зогуля з золотою медаллю закінчує Вінницьку середню школу №16, у 1950 р. — з відзнакою Вінницький медичний інститут.

В 50-і роки у Києві створювався перший і сьогодні єдиний в Україні Інститут нейрохірургії. Його першим директором, академік Олександр Іванович Арутюнов набрав здібних випускників для нового закладу, до них потрапив і Юрій Зогуля. У цьому Юрій Панасович завдячує своєму першому вчителю-наставнику академіку Пилипу Миколайовичу Серкову, який помітив здібного до хірургії студента, його уроки академік Ю.П. Зогуля проніс через все своє життя. З 1950 р. Юрій Панасович долає шлях від клінічного ординатора, молодшого наукового співробітника (1952), старшого наукового співробітника (1953), керівника відділу нейроонкології (з 1956), виконуючого обов'язки головного лікаря (з 1956), заступника директора з наукової роботи (1964) до директора цього провідного в Україні нейрохірургічного закладу (1993), який сьогодні носить назву Державна установа «Інститут нейрохірургії ім. акад. А.П.Ромоданова АМН України».

У 1953 р. Ю.П. Зогуля захищає кандидатську дисертацію «Клиническое и экспериментальное обоснование комбинированного лечения туберкулом задней черепной ямки», у 1966 році — докторську дисертацію «Кровоснабжение опухолей полушарий головного мозга и наблюдаемые при них изменения мозгового кровообращения».

Ю.П.Зогуля належить до хірургів, майстерність рук яких дарована Природою, відшліфована кропіткою важкої працею, великим досвідом, нескінченними тренуваннями. Його операції найбільш технічно складні, вимагають особливого вміння, доступні не всім нейрохірургам і, як правило, збирають хірургічну аудиторію.

Основні напрямки наукових розробок Ю.П.Зогулі — це нейроонкологія, вивчення біомолекулярних та генетичних механізмів перебігу пухлин мозку, клінічна патофізіоло-

гія мозкового кровообігу, судинна нейрохірургія, проблеми нейротрансплантації, розробка методів мініінвазивних хірургічних втручань з приводу різних захворювань головного та спинного мозку.

Важливим науковим здобутком Ю.П. Зогулі є: розробки в галузі нейрохірургії, що стосуються проблем патофізіології мозкового кровообігу при пухлинах та судинних захворюваннях головного мозку; найбільш ефективні методи діагностики та хірургічного лікування різних захворювань нервової системи. Ю.П. Зогуля один з перших започаткував впровадження мікрохірургічної технології в нейрохірургію, що значно розширило можливості оперативних втручань у важкодоступних базальних відділах мозку та підвищило їх ефективність. Під керівництвом Ю.П. Зогулі опрацьовані методи хірургічного лікування менінгіом

краніобазальної локалізації, невриноом присінково-завиткового нерва, краніофарингіом, проведені дослідження та розроблені методи ревазуляризації при ішемічному інсульті.

Коło наукових інтересів Юрія Панасовича широке і багатогранне, проте, особливе місце в наукових розробках посідають проблеми судинної нейрохірургії, що відображене у монографіях «Мозговое кровообращение при опухолях полушарий головного мозга» (1972), «Сосудистая нейрохирургия» (1990), «Спинальные сосудистые опухоли и мальформации» (2002), а також нейроонкології, розкриті у багатьох монографіях: «Метастатические опухоли головного мозга» (1973), «Опухоли зрительного бугра и подкорковых узлов головного мозга» (1977), «Краниоорбитальные опухоли» (1988), «Справочник по онкологии. Опухоли центральной нервной системы» (2000), «Глиомы головного мозга» (2007).

Академік Ю.П. Зогуля є координатором розробок хірургічного лікування наслідків запальних процесів та аномалій розвитку головного та спинного мозку, больових спонділогенних синдромів, ураження черепних і периферійних нервів, дитячого церебрального паралічу. Для лікування патології нервової системи ефективно застосовуються сучасні мікрохірургічні технології, методи лазерної, внутрішньосудинної, ендоскопічної, стереотаксичної нейрохірургії, а також комбіновані методи лікування з застосуванням гормональних, хіміотерапевтичних, імунологічних та протибольових засобів. Наукові дослідження за цими напрямками знайшли відображення в багатьох монографіях, останні з яких «Антиоксидантні

властивості природних сполук в умовах впливу іонізуючого випромінювання» (2001), «Нейрогенная дифференцировка стволовых клеток» (2005), «Хирургическое лечение нейрокомпрессионных пояснично-крестцовых болевых синдромов» (2006).

У 1996 р. за велику організаційну роботу і цикл праць з впровадження нових методів діагностики та мікрохірургічного лікування пошкоджень периферійної нервової системи Ю.П.Зозуля удостоєний Державної премії України в галузі науки і техніки, у 2001 р. за цикл робіт з розробки та використання лікворшунтувальних систем вдруге удостоєний цієї премії. У 1999 р. за цикл робіт, присвячених вивченню окисно-відновних та антиоксидантних процесів при ураженні центральної нервової системи Президією НАН України Ю.П.Зозулі присуджено премію ім.О.О.Богомольця.

Ю.П. Зозуля сьогодні керує розробкою фундаментальних і прикладних досліджень з різних перспективних наукових напрямків в нейрохірургії, а саме:

Нові технології в нейрохірургії: нарощування дофамінергічних нейронів з стовбурових клітин головного мозку ембріонів свавців для лікування рухових розладів при нейродегенеративних захворюваннях ЦНС, вивчення імунomodуючої активності стовбурових нейроклітин; використання генних технологій в лікуванні експериментальної черепно-мозкової травми. *В нейроонкології:* вивчення біомолекулярних та генетичних змін гліальних та сполучнотканинних внутрішньочерепних пухлин; розробка комбінованих методів лікування гліом головного мозку, гормонозалежних і гормоноактивних пухлин головного мозку. *При судинній патології голово-ного мозку:* розробка реконструктивних операцій при внутрішньочерепних аневризмах та артеріо-венозних мальформаціях. *При ураженнях спинного мозку та хребта:* удосконалення пункційної вертебропластики, технології протезування міжхребцевих дисків з використанням рухомих протезів, порталних ендоскопічних операцій з приводу дискогенного попереково-крижового радикуліта, методів відновного лікування компресійного ураження периферійних нервів. *Використання телекомунікаційних систем:* розробка сучасних інформаційних технологій та програмних засобів для скринінг-тестування здоров'я населення; створення системи інтегрованої діагностики з застосуванням магніторезонансних, рентгенівських та однофотонних емісійних томографічних методів.

Юрію Панасовичу притаманні новаторський підхід, вміння передбачати, знаходити й впроваджувати все найновіше в світі в галузі нейронаук. Це стосується як наукових розробок, так і практичних технологій. Слід відзначити його постійне намагання придбати для Інституту та встановити найсучаснішу діагностичну і нейрохірургічну техніку. Завдяки цьому сьогодні в Інституті працюють: найсучасніші комп'ютерний та магніторезонансний томографи, агіографічний комплекс, однофотонний емісійний комп'ютерний томограф, апарати ультразвукової доплерографії. Мрією, для здійснення якої Юрій Панасович докладає великих зусиль, є організація нового нейро-радіохірургічного відділення.

Разом з академіком А.І. Арутюновим та академіком А.П. Ромодановим Ю.П. Зозуля очолив і продовжує вдосконалювати українську нейрохірургічну школу, а свій багатий науковий і практичний досвід щедро передає своїм учням. Підсумком багаторічної роботи Юрія Панасовича є підготовка 27 кандидатів та 18 докторів наук. Саме тут розкрився талант Ю.П.Зозулі як наукового керівника, вченого, педагога, який залучає найкращі, найсучасніші досягнення медико-біологічних наук для розкриття

механізмів перебігу патологічних процесів у нервовій системі і подальшого розв'язання проблем нейрохірургії. Серед дисертаційних робіт, виконанням яких керував Ю.П.Зозуля 23 присвячені проблемам нейроонкології, 15 — судинній патології, 2 — впливу іонізуючої радіації на нервову систему, 5 — патології хребта і спинного мозку та периферійної нервової системи.

Юрій Панасович Зозуля — автор 560 наукових робіт, в тому числі 19 монографій, 31 авторського свідоцтва.

Важливим розділом діяльності Ю.П.Зозулі є його постійна державна і громадська робота. Він віце-президент АМН України, Голова Наукової Ради з клінічної медицини АМН України, Голова комісії з атестації лікарів у закладах АМН України, член Експертної ради з питань науки та науково-технічної політики при Кабінеті Міністрів України, член Науково-технічної ради Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій, член Вищої експертної ради Міністерства освіти і науки, член координаційної ради з напрямку «Новітні біотехнології, методи діагностики та лікування захворювань» при Міністерстві освіти і науки, член Президії Вченої ради Міністерства Охорони здоров'я України, президент Української Асоціації Нейрохірургів, член Всесвітньої федерації і Європейської асоціації нейрохірургів, Почесний член Асоціації нейрохірургів Російської Федерації, головний редактор «Українського нейрохірургічного журналу», член редколегії «Журналу Академії медичних наук», ще 10 вітчизняних та зарубіжних наукових медичних журналів, у тому числі «Вопросы нейрохирургии».

Ю.П.Зозулі присвоєно звання Заслужений діяч науки і техніки (1978 р.), він нагороджений 3 орденами і 5 медалями, Почесними грамотами Президії Верховної Ради України (1982, 2005).

Ю.П.Зозуля постійно проводить велику науково-організаційну роботу з планування та координації наукових досліджень як голова Проблемної комісії МОЗ та АМН України «Нейрохірургія».

Юрій Панасович став Першим президентом Української Асоціації Нейрохірургів, яка об'єднує нейрохірургів України та представників суміжних професій і авторитет якої зростає з кожним роком. Українська Асоціація нейрохірургів прийнята до Європейської асоціації та Всесвітньої федерації нейрохірургів, а Юрій Панасович входить до складу Виконавчого Комітету цих асоціацій. Як президент Української Асоціації Нейрохірургів він прикладає багато зусиль для підняття рівня та авторитету цієї організації.

Юрій Панасович Зозуля — людина високої культури, енциклопедичних знань, відточеного до філігранності практичного хірургічного вміння. Його характеризують висока працездатність, принциповість, вимогливе ставлення до себе і свого оточення.

Йому притаманні доброта, уважне й доброзичливе ставлення до людей, незалежно від їх соціального становища та характеру, прагнення стати в нагоді всім, хто потребує його допомоги.

Визнаний лідер українських нейрохірургів, академік Ю.П.Зозуля зустрічає свій ювілей за повної фізичної, професійної і творчої активності.

З нагоди ювілею колектив Державної установи «Інститут нейрохірургії ім. акад.А.П.Ромоданова АМН України», нейрохірурги України та наукова громадськість від усього серця вітають Юрія Панасовича, бажають йому міцного здоров'я, творчого довголіття, наснаги.